

nas uppgift var att följa grundskolans tillämpning av Lgr 62, att initiera försöksverksamhet och föreslå revideringar av läroplanens riktlinjer och anvisningar. Grupperna diskuterade det insamlade materialet och de erfarenheter som redovisades.

Flera inom Småskolläraryrket kända personer ingick i dessa grupper, Anna-Lisa Thörn (svenska), Birgit Bodén (matematik), Gertrud Åberg och Birgit Lindelöw (orienteringsämnen), Margit Söderholm (musik), Marianne Ehrlin (B-skolefrågor) och Ingeborg Sondén (elevakttagelser).

TCO, vår huvudorganisation, tillsatte en utbildningskommitté med Evert Brandgård, SIF, som ordförande. Uppgiften var att utarbeta förslag till långsiktig politik för utbildningsfrågor. I juni 1964 låg den första rapporten färdig, Utbildningspolitiskt program för tjänstemannarörelsen. Huvudfrågan var den nyss beslutade grundskolan och utvecklingen mot en helt sammanhållen skola. TCOs styrelse antog programmet och skrev till regeringen i ärendet samt uppvaknade ecklesiastikministern.

TCO anordnade särskilda utbildningsdagar under en veckohelg 1965, där Åke Isling, sekreterare i TCOs utbildningskommitté, presenterade förslaget under temat Grundskolan — planer och verklighet. Förslaget gick ut på en omstrukturering av grundskolans högstadium, där eleverna skulle göra ett teoretiskt och ett praktiskt tillval under 6 av de 35 veckotimmarna i årskurs 7 och 8. Sista årskursen föreslogs få tre olika studievägar, så utformade att även nionde årskursens klasser kunde göras sammanhållna. Vid samma tillfälle fick också Jonas Orring (då överdirektör i SÖ) möjlighet att redovisa SÖs arbete med uppföljning av grundskolereformen. Hans föredrag utmynnade i en plädering för snar revidering av grundskolans läroplan — bl a beroende på det oväntade utfallet av elevernas fria val. De teoretiska studievägarna hade visat sig utöva den största dragningskraften; tre fjärdedelar av eleverna valde en teoretisk studieväg. Den nye generaldirektören i SÖ, Hans Löwbeer, stod bakom tanken på en läroplansrevision, medan Jonas Orring nog personligen ställde sig mera avvisande. Vid utbildningsdagarna presenterade han dock sin chefs grundsyn.

Översyn av grundskolans läroplan

På grundval av vad uppföljningsarbetet hade visat beslöt SÖ i februari 1966 förbereda en översyn av grundskolans läroplan. Ett tungt ansvar låg nu på SÖ för grundskolans utveckling. Denna översyn skulle ske inom ramen för fastställda mål och riktlinjer och de pedagogiska principer som fanns angivna i läroplanens allmänna anvisningar. Man skulle också föreslå åtgärder för trivsel och goda arbetsförhållanden i skolan, för att förenkla dess inre organisation, för att

modifiera den allmänbildande undervisningens innehåll och ytterligare konkretisera anvisningarna till lärarna om hur fastställda mål skulle kunna uppnås.

Kontinuerlig kontakt skulle upprätthållas med personalorganisationerna, kommunförbunden, arbetslivet, föräldrar och elever. En öppen utredningsmetodik skulle tillämpas. En särskild läroplansgrupp, LÖ-gruppen, med skolrådet Maj Bosson-Nordbö som ordförande och lektor Bengt Cullert som sekreterare, fick ansvaret för arbetet med revisionen. SL hade direkta överläggningar med SÖ och höll fortlöpande kontakter med LÖ-gruppen. *Lärartidningen/Svensk Skoltidning* informerade medlemmarna om det pågående arbetet i flera artiklar och i en bilaga till tidningen gavs en fyllig redogörelse för förslaget. En särskild arbetsgrupp för översyn av läroplanen fanns också inom SL.

Efter att förslaget från LÖ-gruppen hade manglats i olika instanser inom SÖ och antagits av SÖs styrelse och ytterligare finslipats, låg den sk "Skolöverstyrelsens blå bok" färdig att sändas till regeringen i november 1967. Vad SÖ hade överlämnat var ett förslag till ny läroplan för grundskolan.

Lgr 69

Läroplan för grundskolan 1969.

*Foto: Pica Pressfoto/
Janerik Henriksson.*

Sedvanlig remiss till myndigheter och organisationer vidtog. Vad innehöll då förslaget i stort?

SÖ föreslog att engelskan skulle bli obligatorisk från åk 3 till åk 9. Högstadiet skulle bli sammanhållet. Förutom de obligatoriska ämnen skulle eleverna från åk 7 kunna välja antingen B-språk (tyska, franska), konst, teknik eller ekonomi. 4 timmar i åk 7 och 6 timmar vardera i åk 8 och 9. Linjedelningen i åk 9 försvann och den praktiska yrkesorienteringen kunde senareläggas. Slutbetyg från grundskolans åk 9 gav likvärdig behörighet för att söka till fackskola/gymnasieskola.

Läroplansförslaget fick mycket kort remisstid, ca en och en halv månad. Lokalavdelningar och kretsar skulle hinna avge yttrande, den särskilt tillsatta arbetsgruppen för översynen av läroplanen, skolledarföreningens och högstadieläraryrkesföreningens styrelser skulle ha yttrat sig innan förbundsstyrelsen fastställde den slutliga utformningen av remissyttrandet den 5 februari 1968. Förbundet uttryckte sin stora besvikelse över den korta remisstiden och önskade att TCO skulle göra myndigheterna uppmärksamma på behovet av erforderlig tid för att svara på ett för lärarna så angeläget förslag.

I sitt yttrande analyserade SL den gällande läroplanen och de brister den hade och framhöll att samhällsutvecklingen hade gått snabbt på en rad områden, vilket gjorde att skolan måste förändras. En omprövning av de traditionella ämnesgränserna skulle förr eller senare

bli nödvändig. Innehåll och metodik i matematikundervisningen nämndes särskilt som något som måste ses över. SL var kritiskt mot tidpunkten för den nya läroplanens införande 1970/71. Det behövdes resurser till erforderliga läromedel, lokaler och utbildningskomplettering för lärarna. En förskjutning på ett eller annat år framåt i tiden vore lämplig, menade SL.

När det gällde den lämpliga avvägningen mellan kraven på ökade färdigheter i vissa ämnen (språk och matematik), förmåga till individuell utveckling i estetiskt-praktiskt avseende och vidgad allmän orientering, hävdade SL att orienterings- och färdighetsämnen relativt sett hade fått för litet utrymme.

Engelskan som obligatoriskt ämne från åk 3 i hela grundskolan var SL positivt till, men förbundet ansåg att i särskilda fall skulle elever kunna befrias i åk 9. Däremot var SL kritiskt till att svenskan i åk 3 skulle förlora 2 timmar. Förbundet tillstyrkte 2 timmar obligatorisk maskinskrivning i åk 7.

SL avvisade hemkunskap med 1 veckotimme i åk 6. Matematik skulle enligt förslaget ha endast en kursuppläggning, och om IMU-projektet (individualiserad matematikundervisning) skulle utfalla väl, ville SL inte motsätta sig förslaget. Dock måste berörda lärare i god tid få komplettera sin utbildning.

SL tillstyrkte tillvalssystemet. Förbundet såg risker i att B-språket även i fortsättningen skulle bli vattendelare. Egentligen hade SL velat föreslå dubbelt tillval men ansåg det medföra alltför omfattande ändringar. Uttrycket "likvärdig behörighet" måste enligt SLs uppfattning förtydligas.

SL tillstyrkte den praktiska yrkesorienteringen med 2 veckor i åk 9. Förbundet ansåg att skolan ensam skulle vara huvudman för denna del av verksamheten och att yrkesvalslärarna skulle få stadgemässig förankring. Nytt huvudmoment i orienteringsämnena borde vara arbetslivsorientering.

I sitt remissyttrande påpekade SL naturligtvis fortbildningens betydelse, skollokalerens ändamålsenliga utformning, läromedlens effektiva utnyttjande och intensifierad försöks- och utvecklingsverksamhet.

Inom förbundet pågick diskussioner om betyg och betygsättning och avslutningsvis påpekade SL bristfälligheterna inom betygsättningssystemet. Detta borde omgående göras till föremål för en grundlig översyn.

Till TCO inkom dessutom remissyttranden från SHSTF, SIF, SKTF och SFL. Deras synpunkter inarbetades i TCOs yttrande och där pläderade man för att det dubbla tillvalet med 4 vt i åk 7, 6 vt i åk 8 och 10 vt i åk 9 skulle införas; av detta var hälften B-språk och den andra hälften estetiskt praktiska ämnen. De sex veckotimmar som skulle behövas för dubbelt tillval skulle tas från matematik (1 vt mindre i åk 9), kristendomskunskap (2 vt mindre på högsta-

Skolbibliotekarieföreningen håller stämma 1969. Föreningens ordförande, Anton Taranger, lyssnar till en viskning från Lars Paul (chef för skolsektionen och sedermera chef för skol- och utbildningsfrågorna inom projektavdelningen, dessutom sekreterare i skolbibliotekarieföreningen). Samtidigt tystnar Bengt Jespersen (ordförande i skolbibliotekarieföreningen från 1975) i sitt anförande.

Foto: Gunnar Wallin.

diet), 2 vt musik (från högstadiet) samt 1 vt gymnastik (från högstadiet). TCOs yttrande var mycket detaljrikt och hade spår av utbildningschefen Åke Islings penna. Yttrandet hade också behandlats i både utbildningskommittén och lärarrådet innan TCO-styrelsen godkände det.

Bland övriga remissinstanser tillstyrktes genomgående en förenkling av högstadieorganisationen, men beträffande utformningen fanns det olika uppfattningar. Förslaget hade blivit för "teoretiskt", kommunförbunden var tveksamma liksom åtta länsskolnämnder. Tvekan fanns också hos LR, och dess huvudorganisation SACO framförde som alternativ att man borde göra B-språket obligatoriskt, eftersom huvuddelen av eleverna ju valde B-språk. Det fanns dock remissinstanser som ville gå längre mot ett helt sammanhållet högstadium. Bland dem märktes LO, ABF och SSU.

Olof Palme var utbildningsminister och lade fram regeringens proposition i juni 1968. I det mesta följde propositionen SÖs förslag. Tillvalets timtilldelning minskades med 3 timmar, vilket skulle ge utrymme för en nyhet: 2 veckotimmar "fritt valt arbete" i varje årskurs på högstadiet. Här skulle skolstyrelsen kunna bestämma om innehållet.

Naturligtvis inlämnades motioner i en hel del detaljfrågor och även i differentieringsfrågan. En motion för en odifferentierad skola lämnades också in. Även den motion som förordade en decentralisering till de lokala skolstyrelserna av vissa beslut kan ses som ett förebud

till den senare SIA-reformen. Statsutskottets hemställan antogs i december 1968 av båda kamrarna. Kompromissen i Visby var överspelad. Den kunde sällas till statens övriga ruiner, vackra att beskåda men minnen blott, som Sixten Marklund (skolråd i SÖ och professor i pedagogik) har uttryckt sig.

Läroplansuppföljning

Ett nytt uppföljningsprogram inleddes 1969. Brett upplagd informations- och fortbildningsverksamhet pågick under två år och ett särskilt projekt startades inom SÖ: Läroplansuppföljning, förkortat LUG. Bakgrunden till LUG var en offentlig inbjudan från SÖ till lärare, skolledare och skolforskare att föreslå sk idéprogram för grundskolan enligt Lgr 69. Sex sådana program hade insänts, och dessa diskuterades vid en konferens av programförfattarna och SÖs läroplansansvariga. Inom LUG-arbetet gjordes större enkätundersökningar under en följd av år. Det var den årliga skolledarenkäten om grundskolans organisation och i övrigt lärar- och elevenkäter, som kunde gälla undervisningen på låg- och mellanstadiet och svenska, matematik och samhällsorienterande ämnen på högstadiet. Probleminventering i vissa ämnen gjordes med hjälp av de regionala fortbildningskonsulenterna.

Problemområdena avgränsades och en katalog över åtgärder på lång och kort sikt upprättades. Utarbetandet av målbeskrivningar för ämnen och ämnesgrupper var livligt diskuterade. 1972 inordnades LUG under det sk MUT-projektet (målbestämning och utvärdering i skolan) i ett stort övergripande projekt i samband med att SÖ omorganiserades och alla läroplansfrågor lades under en och samma avdelning. Chef för denna avdelning, med titeln skolråd, blev Åke Isling. I en referensgrupp från 1972 hade SL möjlighet att följa projektet tillsammans med övriga lärarorganisationer, LO, TCO, SACO, Hem och Skola och elevorganisationerna.

Från MUT fick SL 1973 en särskild diskussionspromemoria för yttrande, och denna blev föremål för ingående diskussioner ute i lokalavdelningarna. I nr 8/1974 av *Lärartidningen/Svensk Skoltidning* publicerades SLs mycket omfattande remissyttrande. Det gick ut på att SL var positivt till MUT och att arbetet borde inriktas på att söka kartlägga olika metoder och framkomstvägar för att förändra vissa traditionsbundna attityder till skolans mål, metoder och utvärderingsprinciper.

I samma nummer av *Lärartidningen/Svensk Skoltidning* stod att läsa: Lägg ned MUT! Det var skarpa angrepp från två lärare som ansåg att SÖ genomförde arbetet för att ge underlag till kursrelaterade betyg som stöd för den pågående betygsutredningen och forcera- de arbetet på fem månader utan föregående genomtänkt planering.

Åke Isling bemötte sina kritiker mycket sakligt, men kritikerna ansåg att MUT-projektet "organiserats med en uppseendeväckande brist på kompetens och resurser" och borde läggas ner.

I mars 1975 beslöt generaldirektör Jonas Orring att MUT-projektet skulle läggas ner och att läroplansuppföljningen skulle ske på annat sätt. Det var efter kritik i riksdagen från oppositionspolitiker av MUT-projektets målbeskrivningsarbete. Naturligtvis hade dessa politiker uppmärksammat "skället i pressen". Åke Isling kunde inte acceptera denna utveckling och lämnade sin post som skolråd. Jonas Orring var uppenbarligen mycket ledsen över Åke Islings beslut men ansåg sig inte kunna handla på annat sätt än han hade gjort. Någon ytterligare politisering av skolans utvecklingsarbete ville Orring inte vara med om.

Redan 1971 hade SÖ fått en pedagogisk nämnd där politiker ingick tillsammans med företrädare för pedagogisk forskning, kommuner och studerande.

I maj 1970 krävde SL i en skrivelse till SÖ en rad snabba åtgärder framför allt beträffande lärarnas arbetsvillkor i anslutning till införandet av Lgr 69. Man begärde överläggning snarast möjligt inom de 12 områden, som man aktualiserat i skrivelsen och även SFL och LR kom med särskilda kravlistor.

Betyg eller icke betyg

Betyg har diskuterats så länge de betytt någonting för individen, och de kommer att diskuteras i framtiden så länge denna betydelse kvarstår. Vid höstriksdagen 1967 fanns motioner angående betygsättningen i grundskolan m.m. De begärde utredning och förslag beträffande frågan om ett absolut betygsättningssystem skulle införas vid såväl grundskolan som de gymnasiala skolorna. Mycket livlig debatt utbröt i 2:a kammaren omkring det relativa betygssystemet.

En livlig debatt hade också förts i press och TV, och det ansågs att lärarna inte hade förstått hur den statistiska fördelningskurvan skulle användas. Statsutskottet avstyrkte motionerna och riksdagens beslut blev likadant. SLs arbetsgrupp för översyn av läroplanen hade förberedande diskussion om betygsättningen på grundskolans låg- och mellanstadium, och gruppen fann att betygsättningen på grundskolans låg- och mellanstadier i sin nuvarande utformning inte kunde anses ha en så väsentlig funktion att den borde behållas.

Tre deltagare i SÖ-kursen "Självverksamhet och samverkan" sände en skrivelse till SÖ angående betygsättningen på låg- och mellanstadiet. Deras skrivelse mynnade ut i att de vördsamt bad SÖ ta betygsättningens roll på dessa stadier under omprövning och ersät-